

01.09 'Studieloopbanen van leerlingen in kunstgerichte opleidingen van het secundair onderwijs'

Looptijd:

01/01/2003 - 31/05/2004

Trefwoorden:

Kunstsecundair onderwijs - artistiek hoger onderwijs - schoolloopbaan - toegang tot de arbeidsmarkt - empirisch onderzoek

Promotoren:

Peter Van Petegem (UA) en Willem Elias (VUB)

Samenvatting

Aan de basis van dit onderzoek lag de vraag van de overheid naar relevante gegevens en informatie over de studieloopbanen in het kunstgericht secundair onderwijs. De ontwikkeling van een nieuwe opleidingenstructuur zal immers tot een heroriëntering leiden van het huidige 'kunstsecundair onderwijs' (KSO). Tegelijk moet de nieuwe structuur de positie bepalen van bepaalde studierichtingen binnen het huidige TSO en BSO met een kunstgericht karakter (bvb. decoratieve technieken, grafische wetenschappen, multimediatechnieken, Goud en Juwelen). De overheid wil bij de uitwerking van de nieuwe opleidingenstructuur beschikken over een duidelijk zicht op doorstroom- en aansluitingsmogelijkheden van alle studierichtingen die in het secundair onderwijs verspreid zijn over verschillende onderwijsvormen maar in het hoger onderwijs ondergebracht zijn in de verschillende studiegebieden van het hoger kunstonderwijs of aansluiting geven op een beroepsmogelijkheid in de sectoren Architectuur en productontwikkeling,, Toegepaste-, Audiovisuele -, Podium- en Beeldende kunsten, Muziek.

Samenvatting van het onderzoeksopzet en de resultaten

We geven hieronder kort de pijlers van het onderzoek en de belangrijkste resultaten weer.

Onderzoeksvragen

Er zijn 6 centrale onderzoeksvragen:

1. Wat is de eigenheid/finaliteit van de kunstgerichte opleidingen in het secundair onderwijs? Hoe profileert het KSO zich ten opzichte van de andere onderwijsvormen
2. Hoeveel leerlingen die in het secundair onderwijs een opleiding met kunstkarakter volgen, stromen door naar het hoger kunstonderwijs en wat zijn, zowel binnen het secundair als binnen het hoger onderwijs, hun slaagkansen? Stromen de leerlingen vanuit het secundair onderwijs door naar een hogere kunstopleiding binnen hetzelfde domein (podiumkunsten, architectuur, muziek, dans ...)?
3. Hoeveel leerlingen die een opleiding met kunstkarakter volgen, stromen na het secundair onderwijs onmiddellijk door naar de arbeidsmarkt? Vinden zij een job die aansluit bij hun opleiding? Is de kans op een job al dan niet groter na het volgen van een specialisatiejaar?
4. In welke mate vinden degenen die een hogere kunstopleiding afmaken een job die

aansluit		bij		hun		opleiding?
5.	Welke	selectiecriteria		hanteren	de	kunsthogescholen?
6. Wat is de meerwaarde van een vooropleiding c.q. studie binnen het DKO voor leerlingen die reeds een kunstgerichte opleiding volgen?

Methodologie

Voor het beantwoorden van het geheel van deze onderzoeksvragen hanteerden de onderzoekers verschillende methoden.

Literatuuronderzoek met het oog op:

- inventarisatie van relevante variabelen en themata
- formele beschrijvingen van selectieproeven in hoger kunstonderwijs

Analyse van bestaande databanken (leerlingendatabank secundair onderwijs, LOSO-databank, DTO) met het oog op:

- verkennende analyse m.b.t. de schoolloopbaan van de betrokken leerlingen en studenten (leeftijd bij instroom, attestering bij studieaanvang, zittenblijven)

Interviews met bevoorrechte getuigen (uit secundair, hoger en deeltijds kunstonderwijs) met het oog op kwalitatieve dataverzameling en instrumentontwikkeling

Drie surveys (populatieonderzoek):

- bij de laatstejaarsleerlingen in kunstgerichte opleidingen secundair onderwijs (ca. 2600 lln)
- bij leerlingen die twee jaar geleden afstudeerden in deze richtingen (ca. 2600 lln)
- bij laatstejaarsstudenten van het hoger kunstonderwijs (ca. 1000 studenten)

Belangrijkste resultaten geordend per onderzoeksvraag

Een snel hanteerbaar overzicht van de onderzoeksresultaten is te vinden in hoofdstuk 8 van het rapport. Daar worden de 6 onderzoeksvragen achtereenvolgens beantwoord en wordt de informatie uit de verschillende bronnen (zie methodologie) samengebracht.

We vestigen kort de aandacht op de belangrijkste conclusies:

- * KSO wordt gekenmerkt door watervaleffect

Het watervaleffect heeft duidelijk een invloed op de samenstelling van de schoolbevolking in het KSO: late instroom uit andere onderwijsvorm (overwegend ASO) en schoolse vertraging typeren de KSO-leerlingen. Dat wordt ook zo ervaren in het veld zelf. Hoewel iets minder sterk, is dat watervaleffect ook aanwezig in de kunstgerichte TSO- en BSO-richtingen. Wat de mogelijke verklaring van de 'rechtlijnigheid' van de schoolloopbaan betreft, blijkt enkel het geslacht een invloed te hebben (de loopbaan van meisjes is rechtlijner dan die van jongens). DKO-ervaring, SES en leerlinggericht zijn van de school, hebben geen effect op de studieloopbaan.

- * het watervaleffect heeft op zich geen invloed op de doorstroom hoger onderwijs

Het feit dat een leerling uit gestart is in andere onderwijsvorm heeft geen effect op de kans dat die leerling gaat verder studeren. Zittenblijven heeft dat wel: leerlingen die ooit zijn blijven zitten, hebben minder kans om verder te studeren dan de leerlingen die nooit zijn blijven zitten. Voor BSO geldt dat niet: de zittenblijvers studeren daar eerder verder van de niet-zittenblijvers.

* KSO-leerlingen stromen meer door naar het hoger onderwijs (87%) dan leerlingen uit kunstgerichte TSO- en BSO-opleidingen (resp. 70% en 50%)

Ongeveer 59% van de KSO-leerlingen die de stap naar het hoger onderwijs zetten, sluit daarbij inhoudelijk aan bij de secundaire vooropleiding. Voor de groep die naar het hoger kunstonderwijs gaat, ligt dat aandeel nog hoger (83%). Dat sluit aan bij doelstelling van het KSO zoals geformuleerd door de Vlaamse Onderwijsraad: 'voorbereiden op doorstroming naar artistieke gebieden van het hoger kunstonderwijs, zonder evenwel vervolgstudies in niet-artistieke gebieden van het hoger onderwijs of beroepsuitoefening na het afstuderen uit te sluiten'.

* het KSO bereidt hoofdzakelijk leerlingen voor op de doorstroom naar het hoger kunstonderwijs, i.t.t. de kunstgerichte TSO- en BSO-opleidingen

De slaagkans van KSO-leerlingen binnen het hogeschoolonderwijs is groter dan deze van de leerlingen uit kunstgerichte TSO- en BSO-opleidingen.

Daarbij komt nog dat binnen het hoger kunstonderwijs de ASO-leerlingen het in vergelijking met de andere studenten enkel beter doen binnen het studiegebied Audiovisuele en beeldende kunst.

Voor studiegebieden Architectuur en Muziek liggen de slaagkansen van ASO- en KSO-leerlingen nagenoeg gelijk.

Wat slaagkansen binnen het universitair onderwijs betreft, blijken de KSO-leerlingen echter weinig kans op slagen te hebben.

KSO-leerlingen nemen meer deel aan de artistieke toelatingsproeven dan leerlingen uit andere onderwijsvormen en ze hebben ook hogere slaagkansen op deze proeven.

Let wel: bekeken vanuit het perspectief van het hoger kunstonderwijs vormen KSO-leerlingen een klein aandeel van de studentenpopulatie en ASO-leerlingen hebben er vaak gelijke of soms hogere slaagkansen.

* KSO-leerlingen hebben minder tewerkstellingskansen dan BSO- en TSO-leerlingen

De uitstroom vanuit KSO naar arbeidsmarkt is beperkt. Leerlingen uit kunstgericht TSO of BSO stromen frequenter door naar de arbeidsmarkt. Het aantal KSO-leerlingen dat op het moment van afstuderen over een werkaanbieding beschikt, is kleiner dan bij TSO- en BSO-leerlingen. Voor de KSO-leerlingen die wel aan de slag kunnen, blijkt de aansluiting met de opleiding gering.

Algemeen: het KSO heeft duidelijk een andere finaliteit dan het kunstgericht TSO en BSO

Het KSO leidt eerder tot doorstroom naar hoger (kunst)onderwijs dan tot uitstroom naar de arbeidsmarkt. Kunstgerichte opleidingen uit TSO en BSO kennen een dubbele finaliteit: doorstroom hoger onderwijs en uitstroom arbeidsmarkt.